

ANADOLU'NUN SÖNMEYEN IŞIĞI

17 Nisan 1940'da Köy Enstitüleri kurulmuştu. Mustafa Kemal Atatürk ve Devrim arkadaşları, Cumhuriyet'in eğitim ve öğretim politikasını bir devlet politikası olarak ele almışlardı. Köy Enstitüleri'nin temeli Atatürk döneminde atılmış, Kemalizm'e bağlı iki devrimci, Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ve İlköğretim Müdürü İsmail Hakkı Tonguç tarafından yaşama geçirilmişti. Hasan Ali Yücel'in dediği gibi: " Köy Enstitüleri ilkesi tamamen bizimdi, taklit değildi, benzersizdi. Çünkü millet sevgisi gibi bir kaynaktan esinlenmişti. Pedagoji kitapları yazmazdı. Çünkü bir eğitim kuramı değildi. Ulusal kalkınmanın temel ilkesiydi ve onun gerçekleşmesi atılımıydı." Cumhurbaşkanı İsmet İnönü Köy Enstitüleri'nin arkasındaydı, destekliyordu. Ulusal eğitim, Ulusal Bağımsızlık Savaşımızın devamıydı.

İsmet İnönü'nün 1946 yılındaki sözlerini, bu gün geriye dönüp baktığımızda, hüzünle anımsıyoruz: " Bütün askeri ve siyasi hayatımdaki vazifelerin hiçbirini kale almadan diyebilirim ki, öldüğüm zaman Türk Milletine iki eser bırakmış olacağım. Biri Köy Okulları, diğeri de çok partili hayattır."

Bugün önyargısız bilim insanlarının ortak tanımıyla söylersek: " Köy Enstitüleri Türkiye'ye özgü, özgür ve üretime yönelik eğitim veren, halk kültürüyle kaynaşmış kurumlardı."

Laik Cumhuriyet'in eğitim ve öğretim süreci, ülkenin koşullarına uygun olarak köyden ve köylüden başlatıldı. Köy Enstitüleri'yle getirilen eğitim sistemi Atatürkçü, laik ve üretime dönüktü. Köylü ailelerin çocukları çağdaş insanlar olarak yetiştirilecekti. Feodal yapı ortadan kaldırılacak, Toprak Devrimi gerçekleştirilecek, kalkınma ve refah sağlanacaktı.

Tüm Anadolu'yu kucaklayan, Cavit Orhan Tütengil'in deyişiyle, 'Türkiye haritasının yirmi bir köşesinden bakan akıl ve umut gözleri' olarak yirmi bir Köy Enstitüsü açıldı. Buralardan yetişecek öğretmenler 'Anadolu Aydınlanması'nın, ülke kalkınmasının, çağdaş uygarlığı aşma ülküsünün öncüleri olacaktı. 1956 yılına kadar ilköğretimden geçmemiş tek yurttaş kalmayacaktı.

Köy Enstitüleri dönemi 1940 – 1946 yılları arasında, çok kısa sürdü. İlk mezunlarını 1942 – 1943 döneminde verdi. Sekiz yılda köylere 17.321 öğretmen yolladı. Bu dönemde 7953 köyde öğretmeni olan okul açıldı. Köy okullarındaki

öğrenci sayısı 380.000' den 1.148.000' e yükseldi. Dört Köy Enstitüsü'nde açılmış 'Sağlık Bölümü'nden 521 sağlık memuru ve ebe çıktı, köylere gitti.

Çok partili dönem başladıktan sonra, Kemalist politikalarla sapan ve karşıdevrime ödün veren siyasal iktidarlarca, 1947 yılında Köy Enstitüleri'nin önce yapısı değiştirildi ve sonra da 27 Ocak 1954'de kapatıldı.

Köy Enstitülü öğretmenimiz Ramazan Söğüt'ün araştırmasına göre, Fethiye'de Köy Enstitüsü'nü bitiren 131 kişi olmuştu. Bunların 122'si öğretmen, 9'u sağlık memuruydu. Öğretmenlerin 36'sı Kızılçullu, 93'ü Aksu, diğerleri Ortaklar ve Gönen çıkışlıydı.

Köy Enstitüleri trenini kaçırdık, o devrimci gücü tepeledik, Toprak Devrimi'ni de yapamadık. Ama Köy Enstitüleri'nin ışığı o kadar güçlü ki 1947'den günümüze kadar akan zaman içinde hiç sönmedi ve Türkiye Cumhuriyeti var oldukça da hiç sönmeyecek.

Ulusal, laik, Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusundaki eğitim sistemimiz bu gün alt üst durumdadır. Laik eğitimin yanı sıra, sayısı çoğaltılan İmam Hatip Okulları ve Kuran kurslarıyla dinsel eğitim başlatılmış, bir devrim yasası olan 'Eğitim ve Öğretim Birliği' rafa kaldırılmıştır.

Ülkemizin varlığı ve geleceği ulusal eğitimin yeniden düzenlenmesine bağlıdır. Köy Enstitüleri uygulamasından kazanılan deneyim ışığında, yeniden ulusal ve laik eğitim sistemine mutlaka dönülmelidir.

Köy Enstitüleri'nden yetişmiş öğretmen, eğitmen ve sağlıkçılar ülkemizin eğitim ve kültür tarihine önemli katkıda bulundular. Onlar, 'Anadolu Aydınlanması'nın ve Cumhuriyetin öğretmenleri olarak, Türk Devrimi'nin de kahramanlarıdır.

GÜNGÖR BERK

ADD Danışma Kurulu Üyesi